

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA ALBERGAS IR ARLAUSKAS PRIEŠ LIETUVĄ

(Petijijos Nr. 17978/05)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2014 m. gegužės 27 d.

Šis sprendimas įsigalios pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Albergas ir Arlauskas prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Guido Raimondi,

teisėjų András Sajó,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Paul Lemmens,

Egidijaus Kūrio,

John Fridrik Kjølbro,

ir *skyriaus kanclerio* Abel Campos,

po svarstymo uždaramame posėdyje 2014 m. gegužės 6 d.

skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo du Lietuvos piliečiai Eduardas Albergas (toliau – pirmasis pareiškėjas) ir Jurijus Arlauskas (toliau – antrasis pareiškėjas), kurie 2005 m. gegužės 4 d. Teismui pateikė peticiją (Nr. 17978/05) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

3. Pareiškėjai teigė, kad nacionaliniu teismo sprendimu iš jų buvo paimta nuosavybė, ir už ją nebuvo tinkamai kompensuota, pažeidžiant Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį.

4. 2012 m. birželio 29 d. peticija buvo perduota Vyriausybei.

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

5. Pirmasis pareiškėjas gimė 1949 m. ir gyvena Vilniuje. Antrasis pareiškėjas gimė 1955 m. ir pagal paskutinius duomenis gyvena Vilniuje.

6. Vilniaus miesto savivaldybė 1994 m. suteikė pirmajam pareiškėjui 0,08 ha žemės sklypą Vilniaus mieste individualaus namo statybai. Tuo pat metu panašūs žemės sklypai buvo suteikiami kitiems fiziniams asmenims. Pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą ir dėl jo, kaip tremtinio šeimos nario statuso, pirmasis pareiškėjas turėjo teisę įsigyti žemės sklypą.

7. 1995 m. jis sudarė sandorį su Vilniaus miesto apskrities administracija, žemę įsigydamas iš valstybės. Jis sumokėjo 422 litus (apytiksliai 122 eurai) ir 423 investicinius čekius.

8. Vėliau, pirmasis pareiškėjas žemės sklypą užregistravo savo vardu.

9. 1997 m. balandžio 10 d. pirmasis pareiškėjas už 6 000 litų (apytiksliai 1 740 eurų) pardavė sklypą antrajam pareiškėjui, kuris užregistravo nuosavybės teises į žemės sklypą savo vardu.

1. Civilinė byla dėl sandorių panaikinimo

10. Nenustatytą dieną antrasis pareiškėjas padavė civilinį ieškinį prieš fizinį asmenį R. A., teigdamas, kad buvo pažeista jo teisė netrukdomai naudotis savo nuosavybe. Antrasis pareiškėjas teigė, kad jis negalėjo naudotis savo nuosavybe dėl to, kad R. A., kuri gyveno greta žemės sklypo, neteisėtai apsitvėrė jį tvora.

11. R. A. pareiškė priešieškinį prieš abu pareiškėjus, reikalaudama panaikinti 1995 m. ir 1997 m. žemės pirkimo-pardavimo sandorius (žr. § 7 ir 9 aukščiau), ir institucijų sprendimus. R. A. reikalavo atkurti jos nuosavybės teises natūra į ginčo žemės sklypą, kadangi dalis žemės priklausė jos tėvui, kuri sovietmečiu buvo nacionalizuota. 1991 m. R. A. reikalavo atkurti nuosavybės teises, ir 1999 m. jai nuosavybės teisės buvo atkurtos natūra, bet tik į dalį jos tėvui priklausiusio žemės sklypo.

12. Dviejų instancijų teismai patenkino antrojo pareiškėjo ieškinį ir atmetė R. A. priešieškinį, pažymėdami, kad pagal Įstatymą „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (toliau - Atkūrimo įstatymas I), 1994 metais R. A. turėjo teisę į nuosavybės teisių atkūrimą natūra ne daugiau nei į 0,2 hektarų dydžio žemės sklypą. Suteikdamos žemės sklypą pirmajam pareiškėjui valdžios institucijos į šią aplinkybę atsižvelgė. Tai, kad pagal naują Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą (toliau - Atkūrimo įstatymas II), kuris įsigaliojo 1997 m. liepos 1 d., R. A. turėjo teisę į nuosavybės teisių atkūrimą natūra į iki 1 hektaro dydžio žemės sklypą nereiškia, kad visi valdžios institucijų 1994-1995 metais priimti sprendimai automatiškai tampa negaliojančiais.

2. Administracinė ir civilinė bylos dėl žalos atlyginimo

5. Tvirtindami, kad jie nuostolius patyrė dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimto sprendimo, pareiškėjai 2004 m. kreipėsi į Nacionalinę žemės tarnybą, prašydami, kad jiems būtų skirti tokio paties dydžio ir vertės nauji žemės sklypai. Jų prašymai buvo atmesti.

6. Pareiškėjai kreipėsi į administracinius teismus. Jie teigė, kad žemės sklypą įsigijo sąžiningai. Iš pareiškėjų nuosavybė paimta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimu, ir sumos, kurios buvo priteistos, nepakankamai atlygino patirtą žalą. Konkrečiai, pirmasis pareiškėjas teigė,

kad teismas nepilnai atlygino visą nuosavybės vertę, atsižvelgiant į tai, kad dalis kainos buvo sumokėta investiciniais čekiais. Siekiant kompensuoti jų nuostolius, pareiškėjai prašė skirti naują žemės sklypą.

17. 2004 m. spalio 1 d. Vilniaus apygardos administracinis teismas skundą atmetė. 2005 m. sausio 19 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas minėtą sprendimą paliko nepakeistą. Teismai pažymėjo, kad nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis remiantis pirmajam pareiškėjui buvo suteiktas žemės sklypas, nebegaliojo. Dėl antrojo pareiškėjo nurodė, kad pagal nacionalinę teisę jam negalėjo būti suteiktas žemės sklypas.

18. 2005 m. rugpjūčio 15 d. pirmasis pareiškėjas įvykdė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 27 d. sprendimą ir sumokėjo antrajam pareiškėjui 6 000 litų.

19. Vėliau pareiškėjai kreipėsi į bendrosios kompetencijos teismus su ieškiniu dėl žalos atlyginimo atsakovui Vilniaus miesto savivaldybei.

20. 2005 m. rugsėjo 29 d. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas atmetė pareiškėjų ieškinį, pakartodamas, kad pareiškėjai žemės sklypą įgijo nesąžiningai. Atrodo, kad pareiškėjai šio sprendimo neskundė.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

1. Įstatymų nuostatos

21. Lietuvos Respublikos Konstitucija numato:

23 straipsnis

„Nuosavybė neliečiama.

Nuosavybės teises saugo įstatymai.

Nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama.“

30 straipsnis

„Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą.

Asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas.“

22. Atkūrimo įstatymas I, kuris buvo priimtas 1991 m. birželio 18 d. ir daug kartų keistas, numato, kad atkuriant nuosavybės teises pirmenybė teikiama grąžinant turtą natūra. Valstybė išsaugo teisę išpirkti žemę iš buvusių savininkų, jei to reikia esant tam tikroms socialinėms aplinkybėms ar santykiams. Konkrečiai, Atkūrimo įstatymo I 12 straipsnio 1 dalies 3 punktas numato, kad žemė yra laikoma valstybės išperkama, jeigu ji pagal galiojusius įstatymus suteikta kitiems fiziniams asmenims gyvenamųjų namų statybai.

23. 1997 m. liepos 9 d. panaikinus Atkūrimo įstatymą I, įsigaliojo Atkūrimo įstatymas II. Naujo įstatymo nuostatos toliau užtikrino nuosavybės teisių atkūrimo grąžinant turtą natūra prioritetą. Dėl žemės, kuri buvo suteikta fiziniams asmenims individualių namų statybai, naujo įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3 punktas numatė, kad tokia žemė ir toliau buvo laikoma valstybės išperkama žeme, todėl Atkūrimo įstatymo I 12 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostata išliko naujame įstatyme.

24. Atkūrimo įstatymo II Preambulėje yra nurodyta, kad „Lietuvos Respublikos piliečių prieš okupaciją įgytos nuosavybės teisės nepanaikintos ir turi tęstinumą“, kad „1992 metais Lietuvos Respublikos piliečių valia priimta Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja ir gina valstybės, jos piliečių teises bei nuosavybę“, kad „tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamasis turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama“.

25. 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojusio Civilinio kodekso 6.271 straipsnis numato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, privalo atlyginti valstybė nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės.

2. Lietuvos teismų praktika

7. 1994 m. gegužės 27 d. nutarime Konstitucinis Teismas *inter alia* nusprendė, kad po 1940 m. sovietinės valdžios nacionalizuotas turtas laikytinas „faktiškai valstybės valdomu turtu“. Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad kai yra galimybė, nuosavybės teisės turi būti atkuriamos grąžinant turtą natūra.

27. 1994 m. birželio 15 d. ir spalio 19 d. nutarimuose Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Lietuvos valdžios institucijos po valstybės atkūrimo 1990 m. nėra atsakingos nei už prieš pusę šimtmečio įvykdytą sovietinę okupaciją, nei už okupacijos pasekmes. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad po 1940 m. daugelis fizinių asmenų pagal tuo metu galiojusius įstatymus įgijo įvairaus turto, kuris anksčiau buvo nacionalizuotas. Neatsižvelgti į šiuos faktinius ir teisinius aspektus buvo neįmanoma, ir vidaus teisės aktuose dėl nuosavybės teisių atkūrimo buvo tinkamai atsižvelgta ne tik į buvusių savininkų, bet ir į privačių asmenų, valdžiusių ar įgijusių turtą pagal teisėtus sandorius, interesus.

28. 2003 m. kovo 4 d. Konstitucinis Teismas patvirtino, kad nuosavybės teisių atkūrimo procese turi būti derinami tiek buvusių savininkų, tiek ir visuomenės interesai. Jis taip pat išplėtojo „ribotos restitucijos“ principą:

„Lietuvos valstybė, siekdama bent iš dalies atkurti teisingumą – atkurti pažeistas nuosavybės teises, pasirinko ne *restitutio in integrum*, bet ribotą restituciją. Teisingumo atkūrimas, kai savininkams yra kompensuojama už natūra negrąžinamą išlikusį

nekilnojamąjį turtą, turi dvi puses: tai teisingumas ir savininko, ir visos visuomenės atžvilgiu. Okupacinės valdžios neteisėti veiksmai padarė milžinišką žalą ne tik savininkams, kurių nuosavybės teisės buvo paneigtos, bet ir visai visuomenei, visai valstybei. Atkuriant teisingumą savininkų atžvilgiu, negali būti nepaisoma teisingumo visos visuomenės, kurios nariai yra ir šie savininkai, atžvilgiu.

<...>

Minėta, kad Lietuvos valstybė pasirinko ne *restitutio in integrum*, bet ribotą restituciją. Piliečiams nuosavybės teisės atkuriamos ne į visą neteisėtai nacionalizuotą ar kitais neteisėtais būdais nusavintą turtą, bet į išlikusį nekilnojamąjį turtą.”

89. Dėl Konstitucijos 30 straipsnio ir asmenų teisės kreiptis į teismą siekiant ginti savo teises nuo neteisėtų valdžios veiksmų, Konstitucinis Teismas nurodė, kad valstybės institucijų ir jų pareigūnų veiksmai privalo atitikti Konstituciją ir įstatymus. Jie privalo saugoti žmogaus teises ir laisves ir negali patys jų pažeisti. Valstybės tarnybos sistema turi veikti taip, kad ne tik būtų nustatyta atsakomybė už valstybės tarnyboje padarytus pažeidimus, bet ir kad asmenys, padarę pažeidimus valstybės tarnyboje, būtų traukiami atsakomybėn. Antraip būtų griauamas žmonių pasitikėjimas valstybės valdžia, įstatymais ir teise, „tarptų teisinis nihilizmas“ (2000 m. birželio 30 d., 2004 m. gruodžio 13 d. ir 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimai).

30. Be to, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad įstatymai turi numatyti tokį reguliavimą, kad asmuo, kuriam neteisėtais veiksmais buvo padaryta žala galėtų reikalauti atlyginti už patirtą žalą ir gauti adekvatumo ir proporcingumo principus atitinkančią kompensaciją (2009 m. kovo 27 d. nutarimas).

9. Dėl sąžiningo įgijėjo statuso Konstitucinis Teismas konstatavo, kad asmens, kuris siekė turtą įgyti teisėtai ir sąžiningai, bet įgijo jį nežinodamas, kad savininkas tą turtą prarado dėl kito asmens (kitų asmenų) padaryto nusikaltimo, teisės turi būti ginamos (2008 m. spalio 30 d. nutarimas):

„Įstatymų leidėjas, reguliuodamas nuosavybės teisių apsaugą, turi užtikrinti Konstitucijos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyrą. Tai, kad turi būti ginamos savininko, praradusio savo turtą dėl kito asmens (kitų asmenų) padaryto nusikaltimo, nuosavybės teisės, nereiškia, kad neturi būti ginamos teisės ir tokio asmens, kuris siekė turtą įgyti teisėtai, sąžiningai, bet įgijo jį nežinodamas, kad savininkas tą turtą prarado dėl kito asmens (kitų asmenų) padaryto nusikaltimo. Reikalavimas ginti tokio asmens teises kyla iš Konstitucijos, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo, Konstitucijos 30 straipsnyje įtvirtinto konstitucinio asmeniui padarytos žalos atlyginimo principo. Šis konstitucinis principas neatsiejamas nuo Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo: įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos padarytą žalą atlyginti teisingai (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas).“

10. Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje ne kartą yra pabrėžęs teisėtų lūkesčių užtikrinimo svarbą, kuris reiškia valdžios ir jos institucijų pareigą laikytis valstybės prisiimtų įsipareigojimų. Šiuo aspektu taip pat buvo prieita prie išvados, kad „asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius įstatymus ar kitus teisės aktus, neprieštaraujančius

Konstitucijai, įgytos teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos“ ir kad asmuo gali „pagrįstai tikėtis, kad jeigu jis paklus teisei ir vykdys įstatymų reikalavimus, jo lūkesčiai valstybės bus laikomi teisėtais ir bus valstybės ginami ir saugomi“. Konstitucinis Teismas taip pat pabrėžė, kad keičiant teisinį reguliavimą būtina laikytis Konstitucijos normų ir principų, ir *inter alia* – principo *lex retro non agit*, kad teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens įgytų teisių ir teisėtų interesų (2003 m. kovo 4 d., 2003 m. liepos 4 d. ir 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

33. Dėl turto, kuris anksčiau buvo nacionalizuotas, pardavimo teisėtumo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo 1999 m. rugsėjo 6 d. sprendime byloje Nr. 3K-3-384/1999 ir 2003 m. birželio 16 d. sprendime byloje Nr. 3K-3-698/2003 konstatavo, kad kol asmens nuosavybės teisės atkūrimo į konkretų išlikusį nekilnojamąjį turtą klausimas nėra galutinai išspręstas, šis turtas yra ginčo objektas. Atitinkamai šis turtas negali būti perleistas nuosavybės tretiesiems asmenims, nes tai galėtų reikšti tolesnį buvusio savininko nuosavybės teisės pažeidimą.

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 1 PROTOKOLO 1 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

34. Pareiškėjai skundėsi, kad valstybė neteisėtai atėmė iš jų nuosavybę ir nesuteikė tinkamos kompensacijos, žeme ar pinigais. Jie rėmėsi 1 Protokolo 1 straipsniu, kuris numato:

„Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe. Iš niekieno negali būti paimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tikrai įstatymo numatytais sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais <...>“.

35. Vykdydamas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 27 d. sprendimą antrasis pareiškėjas turėjo grąžinti žemės sklypą valstybei, kuris jam priklausė nuo 1997 m., o mainais gavo 6 000 litų (sumą, kurią už sklypą sumokėjo 1997 m.). Tuo pačiu sprendimu pirmasis pareiškėjas buvo įpareigotas sumokėti 6 000 litų, iš valstybės jam priteisiant 423 litus.

A. Dėl antrojo pareiškėjo

36. Teismas mano, kad nėra būtina tęsti šios bylos nagrinėjimą antrojo pareiškėjo atžvilgiu dėl žemiau esančių priežasčių.

37. Po to, kai peticija buvo perduota Vyriausybei atsakovei ir gavus poziciją, Teismas 2012 m. gruodžio 6 d. pasiūlė antrajam pareiškėjui atsiliiepti ir savo teisingo atlyginimo reikalavimus pateikti iki 2013 m. sausio 17 d. Laiškas buvo išsiųstas pareiškėjo namų adresu Vilniuje, kurį jis nurodė kaip skirtą korespondencijai.

38. Negavus jokio atsakymo, Teismas 2013 m. vasario 14 d. registruotu laišku informavo antrąjį pareiškėją, kad jau suėjo terminas jo pastaboms pateikti, tačiau Teismas jo pastabų negavo. Jis buvo informuotas apie tai, kad pagal Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies a) punktą, jo nesugebėjimas atsiliiepti gali leisti Teismui daryti išvadą, kad pareiškėjas nebeketina palaikyti savo peticijos ir Teismas gali nutarti išbraukti peticiją iš savo bylų sąrašo. Jis laišką gavo 2013 m. vasario 25 d. Tačiau jokio atsakymo iš jo gauta nebuvo.

39. Teismas mano, kad esant aukščiau minėtoms aplinkybėms, antrasis pareiškėjas gali būti laikomas kaip nebeketinantis palaikyti savo peticiją Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies a) punkto prasme (žr. *Vainorius v. Lithuania* (dec.), no. 15568/08, 2013-02-12). Be to, vadovaudamasis Konvencijos 37 straipsnio 1 dalimi, Teismas nemato jokių ypatingų aplinkybių, susijusių su Konvencijoje ir jos Protokoluose įtvirtintų žmogaus teisių gerbimu, dėl kurių šią bylą reiktų nagrinėti toliau.

40. Atsižvelgiant tai, kas aukščiau išdėstyta, byla dėl antrojo pareiškėjo iš bylų sąrašo išbrauktina.

B. Dėl pirmojo pareiškėjo

1. Priimtinumas

41. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjai nepasinaudojo visomis veiksmingomis teisinės gynybos priemonėmis. Jis neiškėlė atskiros bylos teisme prieš valstybę pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį, siekdamas žalos atlyginimo dėl tariamai neteisėtų valdžios institucijų veiksmų ir nepakankamos kompensacijos. Atsižvelgiant į tai, Vyriausybė pažymėjo, kad pareiškėjai neapskundė Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo 2005 m. rugsėjo 29 d. sprendimo pateikdami reikalavimą dėl žalos atlyginimo.

42. Pirmasis pareiškėjas jokių pastabų dėl šio argumento nepateikė.

43. Teismas primena, kad Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje numatyta vidaus teisių gynybos priemonių išsėmimo taisyklė įpareigoja pareiškėjus panaudoti priemones, kurios paprastai yra prieinamos ir pakankamos vidaus teisinėje sistemoje siekiant, kad jiems būtų atlyginta žala už tariamai padarytus pažeidimus. Turi būti pakankamai aišku, kad tokios priemonės egzistuoja ne tik teoriškai, bet ir praktiškai, kadangi priešingu atveju tokios priemonės neatitiks prieinamumo ir efektyvumo reikalavimų; Valstybei atsakovei tenka pareiga įrodyti, kad šios sąlygos įvykdytos (žr. *Vernillo v. France*, 1991-02-20, sprendimas, Serija A, Nr. 198, §27;

Akdog v. Turkey, no. 2198793/93, *Sprendimų ir nutarčių pranešimai* 1996-VI, §§ 51-52).

44. Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2002 m. lapkričio 27 d. sprendime išsprendė klausimą dėl mokėjimų tarp šalių ir valstybės po žemės pirkimo-pardavimo sandorių panaikinimo. Be to, pareiškėjų naujas civilinis ieškinys prieš Vilniaus miestą buvo atmestas kaip nepagrįstas pirmosios instancijos teismo 2005 m. rugsėjo 29 d. nutartimi. Teismas nemato kokių būdu šis naujas procesas būtų galėjęs suteikti palankesnę rezultatą pirmajam pareiškėjui, ypač atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad pareiškėjai veikė nesąžiningai. Taigi, Vyriausybė neįrodė, kad pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį pareikštas ieškinys būtų buvusi veiksminga priemonė pirmojo pareiškėjo atžvilgiu ir būtų jam palankus (žr. *mutatis mutandis*, *Beshiri and Others v. Albania*, no. 7352/03, § 55, 2006-08-22, ir *Pyrrantienė v. Lithuania*, no. 45092/07, §§ 24-28, 2013-11-12).

45. Be to, pareiškėjai iškėlė administracinę bylą dėl žalos atlyginimo prieš valstybę, kuri baigėsi jiems nepalankia Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. sausio 19 d. nutartimi. Nors pareiškėjai reikalavo, kad jiems būtų suteiktas naujas žemės sklypas, o ne piniginė kompensacija, skundu buvo siekiam patirtos žalos atlyginimo, nes Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priteistos sumos nekompensavo jų tariamai patirtų nuostolių (žr. §§ 15-16 aukščiau).

46. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Teismas atmeta Vyriausybės prieštaravimą, kad pirmasis pareiškėjas nepanaudojo vidaus teisinių gynybos priemonių.

47. Teismas pažymi, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a) punktą. Taip pat pažymi, kad skundas nėra nepriimtinas bet kuriais kitais pagrindais. Dėl šios priežasties jis turi būti pripažintas priimtinu.

2. Dėl bylos esmės

(a) Šalių argumentai

48. Pirmasis pareiškėjas teigė, kad jam Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priteista 422 litų suma buvo neteisinga ir nepakankama kompensacija, kadangi ji nepilnai padengė jo nuostolius. Nacionalinis teismas neatsižvelgė į tai, kad 1995 m. dalis kainos už žemės sklypą buvo sumokėta investiciniais čekiais; be to, teismas įpareigojo grąžinti antrajam pareiškėjui 6 000 litų, šį įpareigojimą jis įvykdė 2005 m. rugpjūčio mėn.

49. E. Albergas taip pat pažymėjo, kad 1995 m. įsigydamas sklypą iš valstybės jis veikė sąžiningai ir jam nebuvo žinoma apie trečiojo asmens teises į šią nuosavybę. Atsižvelgiant į tai, kad žemės pardavimo procedūros buvo atliekamos valdžios institucijų ir valstybės tarnautojų pagal

nacionalinius teisės aktus, jam neturėtų kilti neigiamų pasekmių dėl žemės pirkimo-pardavimo sandorio pripažinimo neteisėtu.

50. Vyriausybė pripažino, kad iš pirmojo pareiškėjo nuosavybė buvo paimta, tačiau ginčijo, kad toks paėmimas neatitiko Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio. Vyriausybės apribojimas buvo pateisinamas viešuoju interesu, t. y., ginant buvusių savininkų teises, kurie savo nuosavybės teises į žemę prarado sovietmečiu. Teismo sprendimas pripažinti atitinkamas administracines procedūras ir 1994-1997 m. žemės pirkimo-pardavimo sandorius neteisėtais buvo priimtas vadovaujantis Atkūrimo įstatymu ir nuoseklia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Konstitucinio Teismo praktika. Nuosavybės teisių atkūrimo procese pirmenybė teikiama anksčiau nacionalizuoto turto grąžinimui buvusiems savininkams natūra; todėl nacionalizuotas turtas negali būti perduodamas kitiems fiziniams asmenims, kol buvusio savininko nuosavybės teisės į turtą klausimas nėra galutinai išspręstas.

51. Be to, Vyriausybė teigė, kad ginčijamą sklypą iš valstybės pirmasis pareiškėjas įsigijo už palankią kainą. Jis nuosavybę naudojo mažiau nei dvejus metus prieš parduodamas ją antrajam pareiškėjui, ir jokių esminių pagerinimų sklype atlikta nebuvo.

52. Galiausiai Vyriausybė laikėsi pozicijos, kad minėtos valdžios institucijų klaidos padarytos vykdant žemės reformą, kurios buvo susiję su buvusių savininkų nuosavybės teisių atkūrimo į sovietmečiu nacionalizuotą turtą procesu. Todėl, atsižvelgiant į Teismo praktiką dėl centrinių ir Rytų Europos valstybių, būtina atsižvelgti į aplinkybes, susijusias su perėjimu nuo totalitarinio režimo į demokratinį ir į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes.

(b) Teismo vertinimas

(i) Bendrieji principai

11. Atitinkami bendrieji principai yra išdėstyti §§37-40 *Pyrrantienės* byloje, cituota aukščiau.

(ii) Minėtų principų taikymas nagrinėjamoje byloje

(a) Ar buvo taikytas apribojimas?

54. Teismas pažymi, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 27 d. sprendimo priėmimo metu pirmasis pareiškėjas nebebuvo žemės sklypo savininkas; jis sklypą pardavė 1997 m. Tačiau, tuo pačiu teismo sprendimu pritaikius restituciją tarp negaliojančiu pripažinto žemės pirkimo-pardavimo sandorio šalių, pirmasis pareiškėjas buvo įpareigotas

sumokėti 6 000 litų antrajam pareiškėjui; jis minėtą įpareigojimą įvykdė 2005 m.

55. Teismas konstatuoja, kad nacionalinio teismo sprendimu buvo aiškiai siekta iš pirmojo pareiškėjo atimti nuosavybę 1 Protokolo 1 straipsnio antrojo sakinio prasme.

(β) Ar apribojimas buvo pagal įstatymą?

56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimas panaikinti administracinį aktą ir žemės pirkimo-pardavimo sandorius buvo įstatymo nustatyta tvarka, kadangi buvo grindžiamas Atkūrimo įstatymo II ir Civilinio kodekso nuostatomis, ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencija (kaip išaiškinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 27 d., 1999 m. rugsėjo 6 d. ir 2003 m. birželio 16 d. nutartyse), kuri pripažino buvusių savininkų teisių pirmenybę kilus ginčams dėl nacionalizuoto turto. Teismas pastebi, kad nors Atkūrimo įstatymu II aiškiai neketinta paskelbti prieš tai sudarytų valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sandorių negaliojančiais, tuo metu jau egzistavo nusistovėjusi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika (žr. §§ 13 ir 33 aukščiau). Todėl Teismas konstatuoja, kad nuosavybė paimta pagal įstatymą, kaip to reikalauja 1 Protokolo 1 straipsnis.

(γ) Teisėtas tikslas

57. Kaip ir *Pyramantienės* byloje, ginčijama priemonė buvo skirta ištaisyti valdžios institucijų padarytą klaidą ir apsaugoti buvusių savininkų interesus jiems atkuriant nuosavybės teises grąžinti žemės sklypą natūra. Todėl Teismas mano, kad apribojimu buvo siekiama teisėto tikslo (*ibid.*, §§ 44-48, ir *Bečvār and Bečvárová v. Czech Republic*, no. 58358/00, § 67, 2004-12-14).

(δ) Proporcingumas

58. Teismas primena, kad bet koks nuosavybės apribojimas be to, kad turi būti įstatymo nustatyta tvarka ir juo turi būti siekiama teisėto tikslo, taip pat turi atitikti proporcingumo principo reikalavimą. Turi būti užtikrinta teisinga pusiausvyra tarp bendrojo visuomenės intereso ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų, tokios teisingos pusiausvyros ieškojimas yra neatskiriama Konvencijos dalis. Reikiama pusiausvyra nėra užtikrinama, kai asmeniui užkraunama individuali ir pernelyg didelė našta (žr. *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 1982-09-23, §§ 69-74, Serija A no. 52; ir *Brumărescu v. Rumunia* [GC], no. 28342/95, § 78, ECHR 1999-VII).

59. Keletą kartų panašiose į nagrinėjamą bylose dėl valdžios institucijų nuosavybės teisių atkūrimo procese padarytų klaidų taisymo, Teismas pabrėžė, kad svarbu užtikrinti, kad klaidų atitaisymas nesukurtų neproporcingų naujų skriaudų (žr. *Velikovi and Others v. Bulgaria*, nos. 43278/98, 45437/99, 48014/99, 48380/99, 51362/99, 53367/99, 60036/00, 73465/01 ir 194/02, § 178, 2007-03-15). Siekiant šio tikslo įstatymų leidėjas turi numatyti galimybę atsižvelgti į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes tam, kad asmenys, kurie savo turtą įgijo sąžiningai, neturėtų prisiimti atsakomybės naštos, kuri priklauso valstybei, paėmusiai tą turtą. Kitaip tariant, bet kokios valdžios institucijų klaidos padarymo rizika turi priklausyti valstybei ir negali būti ištaisyta suinteresuoto fizinio asmens sąskaita (žr. *Gladysheva v. Russia*, no. 7097/10, § 80, 2011-12-06; ir *Pyrantienė*, cituota aukščiau, § 70). Be to, šios klaidos turi būti aptiktos ir ištaisytos įstatymo nustatyta tvarka.

60. Siekiant įvertinti pareiškėjui tekusią naštą Teismas privalo atsižvelgti į kiekvienos bylos konkrečias aplinkybes, ypač į sąlygas, kurioms esant ginčijama nuosavybė buvo įsigyta ir kompensaciją, kurią pareiškėjas gavo mainais už nuosavybę, tai pat pareiškėjo asmeninę ir socialinę situaciją (žr. *Pyrantienė*, cituota aukščiau, § 52).

61. Teismas primena, kad ši byla susijusi su nuosavybės paėmimu iš pirmojo pareiškėjo 2002 m., Lietuvos Aukščiausiam Teismui priėmus sprendimą. Viešojo administravimo institucija neteisėtus veiksmus atliko 1994-1995 metais perduodama valstybinę žemę pirmajam pareiškėjui. Todėl visi aukščiau nurodyti veiksmai priskirtini dabartinėms, o ne sovietmečiu buvusioms valstybės valdžios institucijoms (žr. *mutatis mutandis*, *Gashi v. Croatia*, no. 32457/05, §§ 27-34, 2007-12-13 ir *Pyrantienė*, cituota aukščiau, § 52).

62. Vyriausybė teigė, kad minėtos valdžios institucijų klaidos buvo padarytos vykdant žemės reformą, kuri buvo susijusi su sudėtingu buvusių savininkų nuosavybės teisių atkūrimo procesu Lietuvoje. Teismo nuomone, nors sprendžiant tokius klausimus valstybė iš tiesų susiduria su sudėtingais teisiniais ir faktiniais aspektais, šioje byloje kliudymas netrukdomai naudotis savo nuosavybe yra iš esmės priskirtinas valstybei atsakovei ir Vyriausybė neįrodė, kad egzistuoja kokios nors pateisinančios ypatingos aplinkybės (žr. *Nekvedavičius v. Lithuania*, no. 1471/05, § 88, 2013-12-10).

63. Nagrinėjant pirmojo pareiškėjo nurodytų įvykių atitiktį Konvencijai, Teismas pabrėžia gero administravimo principo svarbą. Pagal šį principą tais atvejais, kai kyla pavojus visuomenės interesams, ypač tada, kai tai gali paveikti pagrindines žmogaus teises, taip pat ir nuosavybės teises, viešosios valdžios institucijos privalo veikti greitai, tinkamai ir nuosekliai (žr. *Beyeler v. Italy*, no. 33202/96, § 120, ECHR 2000-I ir *Rysovskyy v. Ukraine*, no. 29979/04, § 71, 2011-10-20).

64. Po to, kai buvęs savininkas pareiškė civilinį ieškinį, kurį galiausiai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas patenkino, 1995 m. ir 1997 m. sudaryti

žemės pirkimo-pardavimo sandoriai buvo pripažinti niekiniais ir negaliojančiais. Buvo nustatyta, kad valdžios institucijos neturėjo teisės perleisti ginčijamos nuosavybės pirmajam pareiškėjui iki bus išspręstas buvusių savininkų nuosavybės teisių atkūrimo klausimas.

65. Teismo nuomone, pirmasis pareiškėjas turėjo ribotas galimybes, jei tokių apskritai turėjo, įtakoti sandorio sąlygas ar pirkimo kainą, kadangi tai pateko į išimtinę valstybės kompetenciją (žr., *mutatis mutandis*, *Gladysheva*, cituota aukščiau, § 79). Todėl valdžios institucijos turėjo patikrinti pareiškėjo tinkamumą dėl žemės sklypo suteikimo ir žemės pirkimo-pardavimo sandorio sudarymo įstatymų nustatyta tvarka.

66. Šiuo aspektu pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžė, kad įsigydami ginčijamą žemės sklypą pareiškėjai veikė nesąžiningai, nors jokių priežasčių, paaiškinančių pirmojo pareiškėjo nesąžiningumą sprendime nurodyta nebuvo. Teismui šis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teiginys kelia dar didesnę nuostabą dėl to, kad žemesnieji dviejų instancijų teismai pripažino, kad pareiškėjai buvo sąžiningi ir pagal įstatymus, galiojusius bylai reikšmingu metu.

67. Teismas primena, kad pagal nusistovėjusią praktiką, kuri atspindi principą, susijusį su tinkamu teisingumo vykdymu, teismų ir tribunolų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti motyvai, kuriais juose yra remiamasi (žr. *Suominen v. Finland*, no. 37801/97, § 34, 2003-07-01). Tačiau tai nebuvo toks atvejis dėl aptarto Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teiginio. Vyriausybė taip pat nenurodė jokių priežasčių ar pagrindimo dėl pirmojo pareiškėjo nesąžiningumo, nors Vyriausybei tenka atsakomybė įrodyti, kad pirmasis pareiškėjas, kuris galimai tikėjosi ir turėjo teisėtą lūkestį, kad valdžios institucijos imsis visų priemonių, kad būtų išvengta klaidų taikant teisės aktus, veikė nesąžiningai.

68. Nagrinėjamu atveju pirmasis pareiškėjas buvo paprastas pilietis ir įsigijimas buvo grindžiamas įstatymais, kurie galiojo visiems asmenims, turintiems tokį patį statusą. Taigi, Teismo nuomone, ši situacija skiriasi nuo atvejų, kai asmenys pasinaudojo savo privilegijuota padėtimi ar kitais būdais veikė nesąžiningai, kad įsigytų nuosavybę.

69. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus ir nesant priešingų argumentų, Teismas yra įsitikinęs, kad pirmasis pareiškėjas įgijo nuosavybę sąžiningai. Teismas taip pat pripažįsta, kad jis nežinojo, kad valstybinė žemė jam buvo parduota pažeidžiant įstatymus ir jis nežinojo, kad tai įvyko dėl administracijos neveikimo; žemės pirkimo-pardavimo sandorių neteisėtumas buvo nustatytas tik 2002 m. lapkričio 27 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimu. Teismas daro išvadą, kad pirmasis pareiškėjas buvo sąžiningas įgijėjas ir jo, kaip savininko interesus netrukdomai naudotis nuosavybe buvo pakankami įrodytas iki jos pardavimo antrajam pareiškėjui 1997 m. (žr. *Pyrantienė*, cituota aukščiau, § 60). Teismui aplinkybė, kad pirmasis pareiškėjas už ginčijamą žemės sklypą sumokėjo investiciniais čekiais, yra nereikšminga kalbant apie jo

nuosavybės teisės (žr. *mutatis mutandis*, *Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia* [GC], no. 71243/01, § 121, 2012-10-25).

70. Pirmojo pareiškėjo teisėti lūkesčiai turi būti nagrinėjami atsižvelgiant į situaciją, kurioje jis buvo tuo metu, kai buvo priimtas ginčijamas 2002 m. lapkričio 27 d. sprendimas.

71. 1997 m. pirmajam pareiškėjui už 6 000 litų kainą perleidus nuosavybės teisės į sklypą, jis įgijo nuosavybės minėtą sumą. Kaip buvo minėta, jis negalėjo pagrįstai tikėtis žemės pirkimo-pardavimo sandorių, kurie buvo įregistruoti Žemės registre, panaikinimo. Taigi, pirmasis pareiškėjas turėjo teisėtą lūkestį toliau netrukdomai naudotis savo nuosavybe.

72. Teismas taip pat pažymi, kad iš pirmojo pareiškėjo ši suma buvo atimta jam priteisus tik 422 litų sumą, tai yra, tik dalį valstybei 1995 m. sumokėtos kainos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas neatsižvelgė į visą pirmojo pareiškėjo netekto turto sumą ir nepriteisė kompensacijos už likusią sumokėtos sumos dalį.

73. Kompensacijos sąlygos pagal atitinkamus teisinį reguliavimą yra reikšmingi vertinant ar ginčijama priemonė atitinka reikiamą teisingą pusiausvyrą, ir, visų pirma, ar ji nesukelia neproporcingos naštos pareiškėjui. Šiuo atžvilgiu Teismas yra konstatavęs, kad nuosavybės paėmimas nesumokant sumos, protingai susijusios su turto verte paprastai reiškia neproporcingą apribojimą (žr. *The Holy Monasteries v. Greece*, 1994-12-09, § 71, Series A Nr. 301-A; *Former King of Greece and Others v. Greece* [GC], no. 25701/94, § 89, ECHR 2000-XII; *Zvolský and Zvolská v. Czech Republic*, no. 46129/99, § 70, ECHR 2002-IX; ir *Vistiņš and Perepjolkins*, cituota aukščiau, § 110).

74. Grįžtant prie nagrinėjamos bylos, Teismas konstatuoja, kad pirmajam pareiškėjui priteista kompensacija buvo ne tik aiškiai neproporcinga jo faktiškai patirtai turtinei žalai, bet ir pačių valstybės institucijų padaryta klaida buvo ištaisyta pareiškėjo sąskaita, kuris tapo tokio neveikimo auka (žr. § 59 aukščiau).

75. Pirmiau nurodytos aplinkybės leidžia Teismui daryti išvadą, kad pirmajam pareiškėjui teko individuali pernelyg didelė našta ir kad valdžios institucijos neužtikrino teisingos pusiausvyros tarp viešojo intereso reikalavimo ir pirmojo pareiškėjo teisės netrukdomas naudotis savo nuosavybe.

76. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

77. Konvencijos 41 straipsnyje numatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

78. Pirmasis pareiškėjas reikalavo 19 769 litų (Lt) (apytiksliai 5 730 eurų (EUR)) turtinei žalai atlyginti, ir 50 000 Lt (apytiksliai 14 480 eurų) neturtinei žalai atlyginti.

79. Vyriausybė šiuos reikalavimus ginčijo kaip nepagrįstus ir pernelyg didelius.

80. Teismas pažymi, kad iš pirmojo pareiškėjo nuosavybė buvo paimta ryšium su nustatytu pažeidimu. Spręsdamas dėl kompensacijos Teismas atsižvelgia į šiuos dalykus: turtinę žalą, t. y. faktiškai dėl pažeidimo tiesiogiai patirtus nuostolius, ir neturtinę žalą, t. y. atitaisymą už dėl pažeidimo patirtą nerimą, nepatogumus ir netikrumą, taip pat kitą neturtinę žalą (žr. tarp kitų šaltinių, *Ernestina Zullo v. Italy*, no. 64897/01, § 25, 2004-11-10).

81. Be to, kai tiksliai negali būti apskaičiuota viena ar daugiau žalos sudedamųjų dalių arba sunku atskirti turtinę ir neturtinę žalą, Teismas gali nuspręsti įvertinti bendrai (žr. *Comingersoll S.A. v. Portugal* [GC], no. 35382/97, § 29, ECHR 2000-IV).

82. Teismo nuomone, pirmasis pareiškėjas patyrė tam tikrą turtinę žalą, dėl to, kad valstybė nepriteisė pakankamos kompensacijos dėl paimtos nuosavybės.

83. Taip pat Teismas konstatuoja, kad pirmasis pareiškėjas patyrė netikrumą ir nusivylimą dėl nustatyto pažeidimo.

84. Vertindamas teisingumo pagrindais pagal Konvencijos 41 straipsnį, Teismas bendrai priteisia pareiškėjui 8 000 eurų sumą turtinei ir neturtinei žalai atlyginti.

B. Kaštai ir išlaidos

85. Pirmasis pareiškėjas taip pat reikalavo 668 Lt (apytiksliai 190 eurų) bylinėjimosi vidaus teismuose kaštams ir išlaidoms padengti.

86. Vyriausybė šį reikalavimą ginčijo kaip nepagrįstą.

87. Atsižvelgiant į Teismo praktiką, kaštai ir išlaidos pareiškėjui priteisiami tik tuo atveju, jei nustatoma, jog jie buvo realiai patirti, būtini ir protingo dydžio. Nagrinėjamu atveju, atsižvelgdamas į turimus dokumentus ir pirmiau nurodytus kriterijus, Teismas mano, kad pagrįsta priteisti 190 eurų bylinėjimosi vidaus teismuose kaštams ir išlaidoms padengti.

C. Palūkanos

88. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Nutaria* išbraukti peticiją iš bylų sąrašo antrojo pareiškėjo skundo atžvilgiu;
2. *Nusprendžia*, kad likusi peticijos dalis priimtina;
3. *Nusprendžia*, kad pirmojo pareiškėjo atžvilgiu buvo pažeistas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis;
4. *Nusprendžia*,
 - a) kad Valstybė atsakovė turi sumokėti pirmajam pareiškėjui per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, šias sumas, jas konvertuojant į Lietuvos litus pagal mokėjimo dieną taikomą kursą:
 - i) 8 000 eurų (aštuonis tūkstančius eurų) ir bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi šiai sumai, turtinei ir neturtinei žalai atlyginti;
 - ii) 190 eurų (vieną šimtą devyniasdešimt eurų) ir bet kokius mokesčius, kurie gali būti taikomi pirmajam pareiškėjui, kaštams ir išlaidoms atlyginti;
 - b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įsipareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant tris procentus;

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2014 m. gegužės 27 d., vadovaujantis Teismo Reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Abel Campos
Kancleris

Guido Raimondi
Pirmininkas

PRITARIANTI TEISĖJO LEMMENS NUOMONĖ

Aš sutinku su kolegomis, kad buvo pažeistas 1 Protokolo 1 straipsnis. Tačiau būčiau pateikęs kitokius motyvus.

Aš manau, kad mūsų sprendimo motyvuose nepagrįstai aptarti keletas fakto ir nacionalinės teisės klausimų, kurie abu iš esmės yra ne Teismo dalykas.

Mano nuomone, šiuo atveju klausimas yra gana paprastas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2002 m. konstatavo, kad Vilniaus mieste ir Vilniaus rajone 1994 m. ir 1995 m. buvo priimti sprendimai, kurie buvo neteisėti pagal nacionalinius teisės aktus. Dėl to Lietuvos Aukščiausiasis Teismas įpareigojo, kad žemės sklypą antrasis pareiškėjas grąžintų valstybei, kad pirmasis pareiškėjas antrajam pareiškėjui sugrąžintų iš jo gautą 6 000 litų sumą, ir kad valstybė jam atlygintų už dalį (422 Lt) jai sumokėtos sumos (422 Lt ir papildomus 423 investicinius čekius). Pirmajam pareiškėjui nebuvo atlyginta už 423 investicinius čekius, kuriuos jis perdavė valstybei. Taip pat jam nebuvo atlyginta už prarastą pelną, kurį jis būtų gavęs 1997 m., kai jis sugebėjo parduoti žemę antrajam pareiškėjui už daug didesnę kainą nei ta, už kurią jis pats nusipirko iš valstybės.

Pirmasis pareiškėjas skundėsi, kad „nuosavybė“ iš jo buvo paimta negavus pakankamos kompensacijos.

Sutinku su daugumos nuomone, kad pirmojo pareiškėjo teisės netrukdomai naudotis nuosavybe apribojimas atitiko įstatymuose numatytas sąlygas ir juo siekta viešojo intereso (žr. 1 Protokolo 1 straipsnio 1 dalies 2 sakinyje aiškiai išdėstytas sąlygas), nebuvo užtikrinta teisinga pusiausvyra tarp viešojo intereso ir pirmojo pareiškėjo individualios teisės.

Dauguma prieina prie išvados, aiškiai nesutikdami su Lietuvos Aukščiausiojo Teismu, kad pirmasis pareiškėjas nesažiningai įsigijo žemės sklypą (žr. §§ 66-69). Dauguma gali būti teisi, tačiau man būtų priimtinau, jei Teismas nebūtų vertinęs pareiškėjo elgesio 1995 m. ir nebūtų pakeitęs Lietuvos Aukščiausiojo Teismo vertinimo savuoju. Iš tiesų, aš nesu įsitikinęs, ar mums buvo žinomos visos reikšmingos detalės, kurios leistų šiam Teismui vienaip ar kitaip šiuo klausimu daryti išvadą.

Be to, dauguma mano, kai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2002 m. priėmė sprendimą, pirmasis pareiškėjas turėjo teisėtą lūkestį toliau netrukdomai naudotis pinigų suma, kurią jis gavo už 1997 m. antrajam pareiškėjui parduotą žemę (žr. § 71). Nematau poreikio daryti tokio

pobūdžio vertinimą. Tačiau ir vėl, nesu tikras ar mums buvo žinomos visos reikšmingos detalės pasisakyti, ar lūkesčiai buvo teisėti 2002 m.

Bijau, kad įtraukdami šias išvadas į motyvus dauguma veikia daugiau kaip nacionalinis teismas nei priežiūrą atliekantis Europos teismas. Mano nuomone, būtų pakakę tiesiog pažymėti, kad dėl vietos ir regioninės valdžios institucijų padarytų neteisėtų veiksmų (1994 m. ir 1995 m.), pirmasis pareiškėjas turėjo antrajam pareiškėjui sugrąžinti 6 000 litų, tuo tarpu kai iš valstybės jam buvo priteista tik 422 litai. Todėl pirmajam pareiškėjui dėl valdžios institucijų padarytų klaidų priteista kompensacija buvo aiškiai neproporcinga jo faktiškai patirtai turtinei žalai. Net jei iš pareiškėjo galėjo būti teisėtai reikalaujama pasiaukoti „viešojo intereso vardan“, jam tekusi individuali našta, kaip konstatavo Teismas, buvo pernelyg didelė (žr. § 75). Todėl apribojimas neatitiko siekiamo tikslo.